

مقدمه

موضوع «فتوا»، «قضاوت» و «رهبری» شورایی دغدغه تعدادی از متفکران اسلامی در دوران معاصر است. دغدغه‌ای که همواره، در فرصت‌های متعددی مطرح شده است.

«تأکید بر استفاده از روش‌های نو برای رشد و پیشرفت دانش فقه»، «ضرورت اتخاذ تدابیری برای کاهش اختلاف فتوا»، «توجه به نیازها و ضرورت‌های زمانه از سوی فقیهان»، و «لزوم تقویت وحدت و انسجام در جامعه اسلامی»، از جمله عوامل توصیه به تخصصی شدن دانش فقه، و تشکیل شورای فقهی بوده است.

همچنین دغدغه «داوری عادلانه» و «استفاده از راهکارهای متنوع دستیابی هرچه بیشتر به عدالت قضایی»، به‌ویژه در پرونده‌های حساس، پیچیده و چندوجهی، و جرائم موجب حد قتل، و «نگرانی از ناکارآمدی برخی از مجازات‌ها در جلوگیری از گسترش بزهکاری در دنیای امروز»، از جمله عوامل تأکید بر استفاده از روش تعدد قاضی و استفاده از ظرفیت شورای قضایی بوده است.

چنان‌که «حساسیت حقوق عمومی» و «لزوم بهره‌مندی از ظرفیت بالای شورا در اداره امور جامعه»، «تکیه بر خرد جمعی در تمثیت امور عمومی» و «استفاده از تجارب بشری در تأمین حقوق و آزادی‌های اجتماعی و سیاسی»، و «لزوم مراقبت از انحراف زمامداری جامعه اسلامی»، از جمله عوامل توجه به شوراها در سطوح مختلف اداره جامعه بوده است.

در این کتاب، سه موضوع مهم «فتوای شورایی»، «قضاوت شورایی» و «رهبری شورایی» در سه فصل جداگانه بررسی شده است. پیش از پرداختن به هر یک از موضوعات سه‌گانه پیش‌گفته، فصلی جداگانه به موضوع «شورا و قلمرو اعتبار آن» اختصاص یافته است. هرچند استفاده از ظرفیت شورا در محورهای سه‌گانه یادشده، یکسان نیست، و به اقتضا ماهیت فتوا، قضاوت و رهبری، متفاوت‌اند، اما در اصل بهره‌مندی از نهاد شورا و تکیه بر تلاش گروهی و تکیه بر خرد جمعی یکسان است. بسیاری از مباحث این کتاب در جمع تعدادی از طلاب فاضل حوزه علمیه قم در درس اجتهاد و تقلید (خارج اصول فقه) مطرح شده و پس از بحث و تبادل نظر به رشته تحریر درآمده است.

در پایان بر خود فرض می‌دانم از استادان محترم، جناب آقای دکتر حسین مهرپور، استاد دانشگاه شهید بهشتی، و حجت‌الاسلام والمسلمین سیف‌الله صرّامی، دانشیار پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی که بر نویسنده منت نهاده، این نوشته را ارزیابی نموده و موجبات برطرف کردن ایرادها و اشکالات آن را فراهم کردند، صمیمانه سپاسگزاری کنم. همچنین از زحمات گروه پژوهشی حقوق و فقه سازمان سمت که با ارزیابی عالمانه به بهبود اثر یاری رساندند و بر غنای آن افزودند نیز صمیمانه قدردانی می‌شود. نویسنده از نقدها و نظرات صاحب‌نظران، و استادان حوزه و دانشگاه استقبال می‌کند. امید آنکه گامی مثبت در جهت رشد و پیشرفت دانش اصول فقه، کمک به داوری عادلانه در دستگاه قضایی، و نشان‌دادن ظرفیت شورا در عرصه زمامداری به‌شمار آید.

سیدجواد ورعی^۱

دی ماه ۱۳۹۹

^۱. Jvarai@rihu.ac.ir